

ABSTRAKT: Disertační práce vychází a byla součástí rozsáhlé randomizované evaluační studie efektu školního preventivního programu Unplugged, která byla realizována jako součást mezinárodního projektu EU-Dap-2. Užívání tabáku je jedním z hlavních rizikových faktorů vzniku vážného onemocnění a předčasného úmrtí, ačkoli je mu možné účinně předcházet. Intervence Unplugged je složena z celkem 12 lekcí realizovaných v rámci jednoho školního roku a vychází z Modelu komplexního vlivu sociálního prostředí. Cíle: Zjistit, zda má program Unplugged vliv na užívání tabáku prostřednictvím indikátorů celoživotní a třicetidenní prevalence. Ověřit dobu trvání měřitelného efektu programu v čase prostřednictvím retestů. Metody: Randomizovaná studie programu byla provedena na celkem 1874 dětech (s průměrným věkem 11,8 roku), které byly rozděleny na experimentální skupinu (vystavenou intervenci Unplugged) a kontrolní skupinu (bez intervence). Obě skupiny byly následně sledovány dalších 24 měsíců po ukončení intervence. Data byla sebrána pomocí verze dotazníku ESPAD z roku 2003. Základní testování bylo provedeno těsně před zahájením intervence v 6. třídě, poté následovalo 5 retestů 9, 12, 21, 24 a 33 měsíců po základním testování. Výsledky: U indikátoru prevalence kouření cigaret v posledních 30 dnech prokázala testování provedená po ukončení intervence mezi skupinami statisticky významné rozdíly ve prospěch skupiny experimentální. Dva roky od skončení intervence byla třicetidenní prevalence u experimentální skupiny 26,7 %, v kontrolní skupině 33,1 % ($p < 0,01$). Nárůst třicetidenní prevalence byl po tuto dobu u experimentální skupiny výrazně pomalejší než u skupiny kontrolní. Srovnání genderových výsledků experimentální a kontrolní skupiny však ukázalo statisticky významný efekt v celoživotní a třicetidenní prevalenci užití tabáku pouze u dívek. Závěry: Realizací programu Unplugged bylo u českých adolescentů dosaženo měřitelného, statisticky významného pozitivního efektu v oblasti užívání tabáku. Rozdíly mezi pohlavími je možné z hlediska genderově rovného přístupu v drogové prevenci eliminovat přidáním genderově specifických prvků do kurikula intervence.